

Tom Kristensen som den legende kritiker. Jens Andersen hiver en myte frem i lyset. Midtersiderne.

weekendavisen BØGER

Nr. 12 24. - 30. marts 1995

Når hvide vækkes. Stropetur i Australien og indgang til den kulturelle smeltedigel. Side 3 og 7.

Af BO GREEN JENSEN

Dan Turell. *Just a Gigolo*. Klip fra den store scrapbog 1989-1993. Med et forord af Peter Laugesen. 176 s. Kr. 228,00. Borgen.

DA Dan Turell døde i oktober 1993 var der gået fire år, siden han sidst havde samlet beviserne fra den del af sin virksomhed, der havde med døgnskriveriet og bestillingsarbejdet at gøre. Den samling lejlighedstekster, *As Time Goes By*, er i øvrigt en af de bedste han udgav. Han havde her komponeret en selvstændig helhed som gjorde, at selv flygtige tekster som skattesuk og rejsepostkort forekom nyskrevne til netop denne lejlighed. Der var således mere liv i den bog end i det meste af den nyskrevne danske skønlitteratur det år (om kritik vil vi slet ikke tale, for det gjorde Dan Turell nemlig aldrig).

For Dan Turell lå der ikke noget som helst mindre værdigt i at skrive på bestilling, om givne æmner, i bestemte mål og for aftalte summer. Han gjorde det ofte og gerne, satte en ære i altid at overholde sine deadlines og holdt overhovedet af at være en professionel, også i denne henseende. På den måde fyldte han i årenes løb henved en tredjedel af bindene i sit 89 titler store forfatter-skab. Eller 90, hvis man tæller ungdomsdigtene i *Vibrationer* med. Han slettede siden denne titel af værktøjslisten, fordi han fandt den Malinowski-inspirerede modernisme for pinlig, og var der *noget* som Dan Turell ikke ville være, så var det *pinlig*.

Han ville være professionel, også når det gjaldt døgnets mest flygtige udtryk og former, og han formåede af samme grund at leve det meste af sit voksne liv som fuldtidsforfatter. Han skrev bogstavelig talt for sit liv, var ikke kræsen, men altid sig selv, og han begyndte tidligt at samle både det klippefast substantielle og det mere løse døgnarbejde i en veritabel tornado af udgivelser, der kvantitativt kun overgås af nationalmonumentet Klaus Rifbjerg.

TEKSTERNE i *Just a Gigolo* er arrangeret af hans redaktør, men der er ingen grund til at tro, at forfatteren selv ville have sat dem anderledes sammen. Det fremgår, at den store scrapbog var tænkt som endnu en serie i det labyrintiske strukturerede forfatterskab, for mens Turell tidligere havde opdelte sine essaysamlinger - det ville enhver anden have kaldt disse scrapbøger - efter emne, stil og tone, var *As Time Goes By* bemærkelsesværdig, for så vidt som den opgav fiktionen om formidling og præsenterede teksterne slet og ret som de personlige vidnesbyrd, de altid havde været.

Det er musikken, som resten rejser sig af. Som prolog er sat »Langs med Aaboulevard«, en versionering af den Grateful Dead-sang, »Black Muddy Rivers«, der var forfatterens favorit blandt favoritter og som blev spillet ved hans begravelse. Den giver i koncentrat den verden af turbulent og pulsrende hverdag, som han elskede at slesentre igennem, men aldrig lod sig opsluge af, og den personlige melankoli, som han hengav sig til igen og igen.

Der næst gælder det en rejse tilbage til den amerikanske scene, som mere end nogen anden inspirationskilde farvede og formede ham som digter, lytter og læser. For

Dan Turell. Det sidste bind essayistiske tekster er en kærkommen anledning til at vurdere den for enhver pris professionelle skribent endnu en gang.

Sidste klip

Just a Gigolo: Peder Bundgaard tegnede forsiden til de allerfleste af Dan Turells 89 bøger. Han har også udført omslaget til nummer 90.

Dan Turell repræsenterede 50'ernes blå jazz, beatgenerationens digtere og de første blomsterbørns San Francisco nemlig det ursted og den uanfægtelige kraftkilde, som yngre kolleger var tilbøjelige til at placere i en anden periode og et andet sted på kortet. Her hylder han allermest indfølt Grateful

Dead og Jefferson Airplane endnu en gang, men har også været til koncert med John Cage.

Han holdt af at blande kortene og præsenterer sine helte i et frodigt og næsten fornuftstridigt sammensurium af navne: T. S. Eliot, Gustav Winckler, Charlie Parker, Herman

Bang, Lou Reed, Dashiell Hammett, B. S. Ingemann og hvad de ellers hed, disse fikstjerner på det turellske firmament, som han dyrkede med den sande elskers trofasthed og aldrig holdt op med at følge. Inidertid var det beatfolkene - Ginsberg, Burroughs og Ferlinghetti, af en eller anden grund ikke Kerouac - som han trak næring hos igen og igen.

For Turell er der tale om betragtelig ros, når han i fødselsdagstalen til Bob Dylan indlemmer denne i sit panteon, men det sker vel at mærke først i en tekst fra 1991, da Dylan runder 50 år, og det gælder udelukkende mandens tidlige ting, selv om Turell sætter sig på Dylans vedholdenhed og forbløffende flittige arbejdstempo, for én sejteteran kan kende sin fælle, når han endelig støder på en kollega.

»Bob Dylan 50« stod i Berlingske Tidende. Ellers var det jo hos Politiken, at han fandt et slags blivende bladhjem. Det blev til seks bind med *I byen*-causerier mellem 1979 og 1993, og det var her at den konstant transmitterende anekdotiske erindringsform fra *Onkel Danny fortæller*-serien (1976-82) fandt sin rette tone. I 1994 udkom et posthumt bind *Dan Turell i byen - for sidste gang*, men alligevel stammer henved en fjerdedel af teksterne i *Just a Gigolo* fra den avis, bl.a. de fleste numre i serien af litterære helteportrætter, der er samlet i slutningen af bogen.

Disse forestiller: Mark Twain, novellisten O'Henry, Damon S. Runyon som var storbyminiaturens mester, venen og makkeren Peter Laugesen, som har forsynet udvalget med et forord helt i Turells ånd, Gustav Wied som Turell virkelig forstod, B. S. Ingemann som han idoliserede og Søren Kierkegaard, som han især elskede *ideen* om og beundrede, fordi denne var så modsat, mærkværdig og krøllet. Før den afsluttende lovprisning af »Den violette time« - en slags hyldest til den kosmiske fyraften og tag-hjem tid, som falder mellem 16 og 18 og hos Turell kan føre fra Eliots *Waste Land* til Jerry Garcias guitaraspil og Den Gamle Gartner i erindrings store transitstorradio - står denne brogede klynge håndslag og broderbillede som det mest substantielle i bogen.

PROBLEMET - for så vidt som der er et problem, for man læser det hele med glæde og i samme gavmilde ånd, som det blev skrevet, og det ville man vel at mærke også have gjort, hvis dette ikke var de uigenkaldelige sidste klip fra den store scrapbog, men blot en samling mere fra mesterens hånd - er at Turell i alle henseender har været der før. Han har skrevet om sine helte før, og måske er det langsomt ved at gå op for ham, at han også vil skrive om dem igen, introducerende, formidlende sin respekt og begejstring, men uundgåeligt også med et præg af gentagelse, som i længden ville være blevet en byrde for ham.

I den forstand var Dan Turell nemlig et meget konservativt menneske. Han stod fast på sine formative inspirationskilder, og der var pr. definition ikke nogen eller noget, der kunne røre hans helte og heltinder. Af samme grund kunne man undertiden blive frustreret af at udveksle indtryk med ham. Som bekendt bankede hans hjerte stort for Lou Reed, John Cale (men *kun* i Velvet-årene),

FORTSÆTTES SIDE 2

Skyggeboksning

Elisabeth Møller Jensen,
Ansv. redaktør for FORUM,
Nyhavn 22, 1051 Kbh. K.

SKYGGEBOKSNING er et ord, der falder mig ind, mens jeg læser første halvdel af Nathalie Pades anmeldelse af Forums temanummer om Fattigdom i Weekend Avisen 17.-23. marts '77 ud af anmeldelsens 150 linjer bruger Nathalie Pade på en kritik af min leder i Forum 1/85, som jeg gerne henviser til. Jeg argumenterer her for det synspunkt, at det i 70'erne var meget lettere, dengang man kunne nøjes med et

slogan og tro, at alt dermed var sagt, selv om eftertanken har vist, at intet dermed for så vidt var sagt. Med proklamationen »kvindekamp er klassekamp« og »klassekamp er kvindekamp« bekræftede rødstrømpebevægelsen sin identitet som en del af venstrefløjen og '68-oprøret og fik samtidig markeret en effektiv distance til såvel den borgerlige kvind bevægelse som til en mandsdomineret arbejderbevægelse, der altid har haft et anstrengt forhold til kvinder. Som ideologisk fanfare var 70'ernes slogan derfor et effektivt signal, men som tankeindhold, er der grænser for klarsynet. For som

FORTSAT FRA FORSIDEN

superhelteserier fra Marvel, vampyrfortællinger i almindelighed og Bram Stokers *Dracula* i særdeleshed, den klassiske hårdkogte krimi og såmænd også den antikke, halvglemte danske (han havde en svaghed for Otto Rungs historier om Otto Kopp).

Alt det var så godt og så glimrende. En hurtig bog som *Alverdens vampyrer* (1978) og et udvalg som *Sort film* (1984) er noget af det bedste, der er skrevet om genrens facetter på dansk eller noget andet sprog, ligesom de tidlige *Medie-Montager*, som han 1975-78 udgav seks bind af på kollegaen Asger Schnacks partisanforlag Swing, fortæller mere om de kulturelle bevægelser i den amerikanske undergrund end mange langt mere respekterede kilder (et udvalg fra disse samlinger udkom siden under titlen *Amerikanske ansigter*).

Frustrationen kom ind i billedet, når kenderen og elsker Turell skulle tage stilling til nye tilføjelser, nye kræfter som arbejdede inden for de nævnte felter. Han kunne da have svært ved at tage dem alvorligt, ja forholde sig til dem overhovedet, og det var i længden svært at have en helt, der målte alting i forhold til sin personlige guldalder. Et 90'er-fænomen som de nykanoniske filmatiseringer af diverse klassiske gysere stod han skeptisk og ganske uforstående overfor. For ham var det Karloff, Lugosi og frem for alt sort-hvide strimler, der talte.

DISSE forbehold og denne frustration var noget man følte, fordi man holdt så meget af det som Turell faktisk skrev om sine helte. Man ville gerne have ham til at dele sin entusiasme og lufte lidt ud i montren på genremuseet, for det var vigtigt for én at vinde ham for sine egne favoritter. Det er enestående at have sådan et forhold til de kritikere man læser, og var der én ting som prægede både personen og skribenten Turell, var det det at man umuligt kunne forholde sig passiv og være neutral. Man var for eller imod. I undertegnedes

tilfælde var man solgt til stanglakrids fra første linie.

Det var derfor også karakteristisk, at man overgav sig, når og mens man læste ham. Så kunne han være så stædig og kæphesteridende, det skulle være. Der var nemlig også en umiskendelig understrøm af vemod og ydmyghed over for håndværket i alt, hvad Onkel Danny skrev. Der var en nænsomhed over for det efterhånden mytiske forstadsland i 50'ernes Vangede, og der var en tiltagende fortrolighed i serien af krimier om den navnløse journalist, der slentrer rundt i udkanten af hverdagen og ser mennesker og oplever ting og opklarer mysterier, vel at mærke ved at gribe alting an på præcis samme måde som forfatteren selv.

Det var i dén smukke blå serie, at Turell blev voksen omsider, og i efternøleren *Det døgn, da...* fra 1992 fik man et lille vidnesbyrd om, hvor forfatterskabet ville bevæge sig hen, hvis han havde fået lov at skrive videre. Lyrikeren Dan Turell havde flyttet sig langt fra de første *Sekvenser af Manjana* og *Manuskripter om hvad som helst*, da han tog afsked med minimaltrilogien *Himalaya Hilton/Gud & Gokke/Tja-a Cha-Cha* (1991-93). Han havde næppe nogen sinde skrevet tættere på det, som han virkelig følte og ville give struktur midt i strømmen, men det er samtidig en umådelig stærk og smertefuld glæde, man føler ved at læse de lange slentrede snakkedigte, som *Just a Gigo* rummer en håndfuld af.

Man fornemmer her stemmen ganske tæt på, og man tænker det ville være så fint, hvis den talte og bredte sig og var her endnu. Hvis den tynde mand med hatten og den lange skygge stadig befærdede gaden i byen, som for ham var en bred strøm af barsk, livsalig og når de store ord en sjælden gang var fremme for alvor næsten hellig virkelighed. Hvad man mere end noget sidder tilbage med efter læsningen af de sidste klip fra Den Store Scrapbog, er derfor et savn af så svimlende størrelse, at sprogmaskinen undtagelsesvis nægter at lande på noget, der lyder som det rigtige ord.